

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการในการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชนบ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ข้อมูลที่ได้ศึกษาประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

1. บริบททางสังคม-เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของ หมู่บ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
2. กระบวนการในการจัดการและการดำเนินการป่าเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงที่คืนสภาพของพื้นที่ป่าและเสริมสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านหัวทุ่ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษามีดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

ข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	15	50
1.2 หญิง	15	50
2. อายุ		
2.1 อายุ 20 -30 ปี	8	26.67
2.2 อายุ 31-40 ปี	5	16.67
2.3 อายุ 40-50 ปี	11	36.67
2.4 อายุ 51-60 ปี	6	20

ตารางที่ 1(ต่อ)

ข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
3. การศึกษาระดับ		
3.1 ไม่ได้เรียน	3	10
3.2 ประถมศึกษา	12	40
3.3 มัธยมศึกษาตอนต้น	7	23.33
3.4 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	3	10
3.5 ปวส./อนุปริญญา	4	13.33
3.6 สูงกว่าปวส./อนุปริญญา	1	3.33
4. ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่อำเภอเชียงดาว		
4.2 1 ปี - 2 ปี	2	6.67
4.3 2-3 ปี	3	10
4.4 มากกว่า 3 ปี	25	83.33
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (รวมผู้ตอบคำถาม)		
5.1 ระหว่าง 1-3 คน	18	60
5.2 ระหว่าง 4-6 คน	12	40
6. อาชีพ		
6.1 เกษตรกรรม(ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์)	14	46.67
6.2 รับราชการ	2	6.67
6.3 ค้าขาย	4	13.33
ข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
6.4 รับจ้างทั่วไป	10	33.33
7. รายได้หลักประมาณเดือนละ		
7.1 ระหว่าง 3000 – 4000 บาท	6	20
7.2 ระหว่าง 4001 – 5000 บาท	8	26.67
7.3 มากกว่า 6000 บาท	16	53.33
8. ท่านมีอาชีพเสริมหรือไม่		
8.1 มี	28	93.33
8.2 ไม่มี	2	6.7

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
9. ถ้ามี อาชีพเสริม ท่านทำอะไร		
9.1 ทำสวนผัก	5	16.67
9.2 ทำสวนผลไม้	5	16.67
9.3 เลี้ยงสัตว์	4	13.33
9.4 หัตถกรรม	7	23.33
9.5 รับจ้างทั่วไป	3	10
9.6 หาของป่า	5	16.67
9.7 ค้าขาย	1	33.3
9.8 อื่นๆ (จกसान)	28	93.33
ข้อมูล	ความถี่	ร้อยละ
10. ตำแหน่งการทำงานภายในชุมชน		
10.1 กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน	1	33.3
10.2 คณะกรรมการประจำหมู่บ้าน	5	16.67
10.3 คณะกรรมการ โครงการส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ	5	16.67
10.4 สมาชิกโครงการส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ	30	100
10.5 คณะกรรมการเครือข่ายป่าชุมชนลุ่มน้ำแม่ปิง	1	33.3
10.6 สมาชิกเครือข่ายป่าชุมชนลุ่มน้ำแม่ปิง	1	33.3

จากตารางที่ 1 ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนชายและหญิงเท่ากัน อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 40-50 ปี การศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นรองลงมา อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านหัวทุ่งอำเภอเชียงดาวนานกว่า 3 ปี มีสมาชิกในครัวเรือนระหว่าง 1-3 คน มากกว่า ระหว่าง 4-6 คน ทำให้เห็นว่าการเป็นครอบครัวเล็กมีมาก อาชีพส่วนใหญ่ทำการเกษตรกรรม (ทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์) อาชีพรองลงมาคือการค้าขาย มีรายได้มากกว่า 6000 บาทเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเสริม คือการจักสานมากที่สุด ส่วนอาชีพเสริมที่รองลงมาคือการค้าขายและหัตถกรรมในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมีหน้าที่

ในหมู่บ้าน คือ เป็นสมาชิกโครงการส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริและเป็นสมาชิกคณะกรรมการต่าง ๆ ด้วย แสดงว่า ในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นสมาชิกโครงการดังกล่าว

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการและการดำเนินการป่าเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านหัวทุ่ง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ

จากการวิเคราะห์แบบสอบถามสามารถอธิบายได้ดังนี้
ตอนที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านหัวทุ่ง ถึงสาเหตุที่เกิดโครงการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชน

ตารางที่ 2 สาเหตุที่เกิดโครงการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชน

ข้อมูลความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปลผล
มีการรวมตัวโดยเกิดจากการสมัครใจ	4.53	0.63	มากที่สุด
มีความตระหนักต่อสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลาย	3.93	0.91	มาก
มีปัญหาสภาพแวดล้อมเริ่มเสื่อมโทรม	4.37	0.81	มาก
มีการเรียนรู้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน	3.83	1.09	มาก
ได้รับแนวคิดจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	3.00	0.98	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.93	0.98	มาก

จากตารางที่ 2 ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าสาเหตุที่เกิดโครงการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชนเกิดจากการรวมตัวโดยเกิดจากการสมัครใจในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.93 โดยทุกประเด็นมีค่าเฉลี่ยในระดับมาก มีประเด็นเรื่องในชุมชนมีความตระหนักต่อสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลาย มีปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม และมีการเรียนรู้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน

ตอนที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านหัวทุ่งถึงกระบวนการจัดการป่า

ตารางที่ 3 กระบวนการจัดการป่า

ข้อมูลความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปลผล
มีการรวมกลุ่มย่อยขึ้นในชุมชน	4.83	0.38	มากที่สุด
มีผู้นำองค์กรต่างๆให้ข้อเสนอแนะ	3.75	1.30	มาก
มีการเสียสละเวลาประกอบอาชีพเพื่อร่วมประชุม	4.03	1.22	มาก
มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน	4.77	0.43	มากที่สุด
ศึกษาหาความรู้จากการศึกษาดูงานที่อื่น	3.27	1.70	ปานกลาง
ได้แนวคิดและปฏิบัติการจากผู้ที่มีความรู้	3.80	0.92	มาก
เฉลี่ยรวม	4.04	0.99	มาก

ตารางที่ 3 สมาชิกในหมู่บ้านหัวทุ่งต่อกระบวนการจัดการป่าในประเด็นที่มีการรวมกลุ่มย่อยขึ้นในชุมชน และประเด็นมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.04 มีประเด็นในระดับมากทุกประเด็น

ตอนที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้านหัวทุ่งถึงปัญหาจากการประกอบอาชีพหลัก

ตารางที่ 4 ปัญหาจากการประกอบอาชีพหลัก

ข้อมูลความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปลผล
อาชีพรับจ้างเริ่มลดจำนวนการจ้างลง	4.00	4.14	มาก
การรับจ้างต้องมีการทิ้งถิ่นที่อยู่ เดินทางไปไกลจากที่อยู่	2.73	1.53	ปานกลาง
การจ้างแรงงานมีปัญหา สาเหตุจากปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ	3.50	1.33	มาก
สมาชิกในครอบครัวมีเพิ่มมากขึ้นทำให้มีแรงงานมากในชุมชนแต่ว่างงาน	4.70	1.08	มากที่สุด

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อมูลความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปลผล
รายได้จากการรับจ้างลดน้อยลง แต่ราคาสินค้าอุปโภค บริโภคเพิ่มขึ้น	4.83	0.46	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	3.83	1.11	มาก

ตารางที่ 4 ปัญหาด้านสมาชิกในครอบครัวมีเพิ่มมากขึ้นทำให้มีแรงงานมากในชุมชนแต่
ว่างงาน และรายได้จากการรับจ้างลดน้อยลง แต่ราคาสินค้าอุปโภค บริโภคเพิ่มขึ้นในระดับมาก
ที่สุด ค่าเฉลี่ยรวม 3.83 นั้นคิดว่ามีปัญหาจากการประกอบอาชีพหลักมาก

ตอนที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นของประชาชนใน
หมู่บ้านหัวทุ่งถึงกระบวนการจัดการอาชีพเสริม

ตารางที่ 5 กระบวนการจัดการอาชีพเสริม

ข้อมูลความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปลผล
การประกอบอาชีพหลักเริ่มมีปัญหาเนื่องจากขาด วัตถุดิบ	3.77	1.41	มาก
ความสนใจของคนรุ่นหลังลดน้อยลง	3.43	1.43	ปานกลาง
ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการประกอบอาชีพ หลัก	3.03	1.27	ปานกลาง
ผลิตภัณฑ์ (ถั่ว) ที่ทำอยู่มียอดขายลดลง	2.07	0.83	น้อย
ใช้เวลาในการผลิตมากทำให้มีรายได้น้อย	1.97	1.13	น้อย
มีงานอาชีพอื่นที่น่าสนใจกว่า	2.60	0.93	ปานกลาง
มีทุนทรัพย์ไม่เพียงพอ	3.60	1.19	มาก
เฉลี่ยรวม	2.92	1.17	ปานกลาง

ตารางที่ 5 ด้านกระบวนการจัดการอาชีพเสริมนั้นมีค่าเฉลี่ยรวม 2.92 อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง แสดงให้เห็นว่า มีกระบวนการเสริมอาชีพของหมู่บ้านในระดับปานกลาง มีประเด็นการประกอบอาชีพหลักเริ่มมีปัญหาเนื่องจากขาดวัตถุดิบและประเด็นมีทุนทรัพย์ไม่เพียงพออยู่ในระดับมาก ทำให้เห็นว่า มีความสนใจในกระบวนการจัดการอาชีพเสริมเพิ่มขึ้น

ตอนที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน หัวทุ่งถึงกระบวนการรวมกลุ่มปลูกป่าเศรษฐกิจ (ไผ่บง)

ตารางที่ 6 กระบวนการรวมกลุ่มปลูกป่าเศรษฐกิจ (ไผ่บง)

ข้อมูลความคิดเห็น	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	แปลผล
ร่วมมือกันปลูกป่าเพิ่มขึ้น	4.57	0.68	มากที่สุด
ช่วยกันดูแลและรักษาสภาพป่าไม้และต้นน้ำ	4.37	0.85	มาก
ประชาสัมพันธให้ชุมชนรู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่าง ประหยัด	3.07	1.34	ปานกลาง
วางแผนร่วมกันป้องกันการทำลายพื้นที่ปลูกป่า	3.47	1.22	ปานกลาง
เพิ่มจำนวนป่าเศรษฐกิจชุมชน	4.53	0.78	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.00	0.97	มาก

จากตารางที่ 6 มีค่าเฉลี่ย 4.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์มากในการร่วมดำเนินการรวมกลุ่มปลูกป่าเศรษฐกิจ (ไผ่บง) ประเด็นที่มากที่สุดตามค่าเฉลี่ยคือ ประเด็นร่วมมือปลูกป่าเพิ่มขึ้นและเพิ่มจำนวนป่าเศรษฐกิจชุมชน ทำให้เห็นว่าสมาชิกหมู่บ้านนั้นมีความร่วมมือในด้านการจัดการป่าเศรษฐกิจชุมชนมาก

ผลการศึกษา

บริบทบ้านหัวทุ่ง หมู่ 14 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

จัดตั้งเป็นหมู่บ้านหัวทุ่ง ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่นที่ พ.ศ. 2457 เมื่อวันที่ 2 เดือนพฤษภาคม 2540 โดยแยกจากหมู่บ้านทุ่งละคร หมู่ที่ 1 ตำบลเชียงดาว เดิมเคยอยู่เป็นกลุ่มชุมชนเดียวกันที่ขยายมาจากการที่คนพื้นราบเข้าไปจับจองบุกเบิกพื้นที่ทำกินในพื้นที่ป่าที่อยู่ในบริเวณผืนป่าชายขอบผืนป่าทางทิศตะวันตกของลำน้ำแม่ปิง ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของดอย

หลวงเชียงดาวในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งพื้นที่เดิมเป็นป่ารกทึบที่มีความอุดมสมบูรณ์ ตามประวัติหมู่บ้านเหตุเมื่อ 100 กว่าปีที่ผ่านมามีหมู่บ้านเดิมมีชื่อว่าทุ่งลัวะกอน เพราะชาวลัวะชอบกินน้ำชาจากใบอ่อนของเมี่ยง และมีความนับถือพระฤาษีที่จำศีลภาวนาในถ้ำหลวงเชียงดาว ชาวบ้านจึงขอน้ำเมี่ยงใส่ กระบอกไม้ไผ่เดินลัดทุ่งไปถวายพระฤาษีทุกครั้ง ซึ่งคำว่าทุ่งลัวะกอน หมายถึง ชาวลัวะที่นำน้ำชาเดินลัดทุ่งนาไปถวายพระฤาษี หมู่บ้านทุ่งลัวะกอนเดิมอยู่หมู่ที่ 9 ต่อมาได้เปลี่ยนหมู่เลขที่หมู่บ้านเป็นหมู่ 1 ตำบลเชียงดาว และเนื่องจากการเดินทางลำบาก การปกครองไม่ค่อยทั่วถึง จึงได้มีการเรียกร้องขอแยกหมู่บ้านเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านทุ่งละคร หมู่ที่ 1 และหมู่บ้านหัวทุ่ง หมู่ที่ 14

หมู่บ้านหัวทุ่งตั้งห่างจากตัวจังหวัดเชียงใหม่ทางทิศเหนือ ประมาณ 76 กิโลเมตร ตั้งห่างจากตัวอำเภอเชียงดาวประมาณ 3 กิโลเมตร มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 107 (ถนนโชตนา เชียงใหม่ - ฟาง) เชื่อมตรงจากตัวจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านตัวอำเภอเชียงดาว และผ่านหมู่บ้าน มุ่งตรงตัดผ่านไปสู่อำเภอไชยปราการและอำเภอฝาง มีการตั้งบ้านเรือนของชาวบ้านขนานไปกับทางหลวงแผ่นดิน อาณาเขตบ้านหัวทุ่ง ทิศเหนือติดต่อกับหมู่บ้านไตรสภากาม(บ้านหัวยี่สิบ) ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว ทิศใต้ติดต่อกับ บ้านศรีสะอาด หมู่ที่ 5 ตำบลเชียงดาว ส่วนทางด้านทิศตะวันออกติดต่อกับบ้านม่วงซ้อ หมู่ที่ 3 ตำบลเชียงดาว และทิศตะวันตกติดต่อกับ บ้านทุ่งละคร หมู่ที่ 1 ตำบลเชียงดาว ภูมิประเทศของบ้านหัวทุ่ง ส่วนมากเป็นที่ราบลุ่มชายป่าของดอยหลวงเชียงดาวและดอยนาง มีภูเขาสูง ที่ราบและเนินเขาบริเวณลุ่มน้ำท่วมถึง บริเวณต่างๆ มีพื้นที่ที่เป็นประโยชน์ที่หลากหลาย เช่น ที่ราบน้ำไม่ท่วมเป็นที่หมู่บ้าน ที่ราบน้ำท่วมใช้เพาะปลูกข้าว ที่เนินเขาเป็นที่การปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น ถั่วเหลือง ข้าวโพดและไม้ยืนต้น เช่น ลิ้นจี่ ลำไย มะม่วง เป็นต้น ลักษณะภูมิอากาศในบริเวณอำเภอเชียงดาว เมื่อเริ่มต้นฤดูร้อนประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนพฤษภาคม เริ่มต้นฤดูฝนประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน และเริ่มต้นฤดูหนาวประมาณเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม โดยทั่วไปในฤดูอากาศค่อนข้างร้อนและแห้งแล้งบางช่วง บางช่วงมีฝน พายุฝนในฤดูฝน ฝนตกตามฤดูกาลมีพายุลมแรงบางครั้ง มีน้ำหลากในบางพื้นที่ที่ติดกับแม่น้ำปิง และพื้นที่ต่อเนื่องจากบริเวณเชิงเขา ทำให้พืชผลทางการเกษตรและทรัพย์สินได้รับความเสียหาย ในฤดูหนาว อากาศค่อนข้างจะหนาวมากเพราะที่ตั้งของหมู่บ้านมีภูเขาและป่าไม้ล้อมรอบ ทำให้อากาศโดยทั่วไปอากาศหนาวจึงค่อนข้างหนาวมาก

หมู่บ้านหัวทุ่ง หมู่ 14 มีผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือพ่อหลวงดึบ ศรีบุญยัง คนที่สองนายประจักษ์ บุญเรืองและคนปัจจุบัน นายคำ ศรีเงิน ปัจจุบันมีในหมู่บ้านจำนวน 149 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 461 คน แยกเป็นหญิง 236 คน ชาย 225 คน ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร

รองลงมา รับจ้างทั่วไปและค้าขาย จักสาน มีบางส่วนที่รับราชการ พนักงานบริษัทและแม่บ้าน มีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน

กลุ่มแม่บ้าน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2544 กิจกรรมที่กลุ่มได้จัดทำ คือ การตั้งร้านค้าชุมชน เพื่อเป็นการให้สมาชิกมีความรับผิดชอบ ดูแลกิจกรรมร่วมกัน จัดให้มีการออมทรัพย์ของสมาชิก และให้สมาชิกกู้ยืมเงินจากการออมทรัพย์ เป็นการแก้ปัญหาเรื่องการเงินของครอบครัว เป็นการสร้างนิสัยการเก็บออม

กลุ่มเกษตรกร จัดตั้งกลุ่ม เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2544 จัดสรรเงินของกลุ่มซื้อวัวมาเลี้ยง สมาชิกมีการออมเงิน สมาชิกสามารถกู้ยืมเงินของกลุ่ม เพื่อนำไปประกอบอาชีพทางการเกษตรได้

กลุ่มกองทุนหมู่บ้านสืบเนื่องจาก กองทุนหมู่บ้าน หนึ่งล้านบาทจะต้องมีการฝากเงินออมทรัพย์ได้เริ่มเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี 2544 แต่สมาชิกกลุ่มจะต้องฝากเงินออมทุกเดือน

การพึ่งพาป่านั้นมีมาตั้งแต่รุ่นบุกเบิก ป่าเป็นแหล่งอาหารทรัพยากรจากน้ำลำน้ำแม่ลูและห้วยละคอนที่ไหลมาจากป่าต้นน้ำจากขุนน้ำป่าชุมชนบ้านหัวทุ่ง ที่ชาวบ้านในหมู่บ้านได้ใช้ประโยชน์อย่างมากมาย เป็นแหล่งอาหารพืช ผักที่ได้จากป่า ปู ปลาที่ได้จากลำน้ำ แต่เมื่อมีระบบเศรษฐกิจหลักที่สร้างค่านิยมทุนนิยมตามกระแสโลกาภิวัตน์ มีการนำผลประโยชน์จากป่าออกมาใช้เพื่อเป็นทุนมากขึ้น หมู่บ้านหัวทุ่ง หมู่ที่ 14 อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแบบอย่างของการจัดการภายในหมู่บ้านในการจัดการการใช้ทรัพยากรในป่า ให้ความสำคัญดูแลเอาใจใส่แก่ป่าโดยการอนุรักษ์ธรรมชาติโดยการอนุรักษ์ธรรมชาติโดยมีกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มแก่ฝาย ซึ่งเกี่ยวกับน้ำ กลุ่มแม่หญิงชักถันเกี่ยวกับอาหารและสมุนไพรในป่า กลุ่มเยาวชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรต่าง ๆ เป็นต้น โดยการผันแปรวัตถุประสงค์ในป่า ให้นำมาซึ่งรายได้เสริม โดยการนำผลผลิตของป่า คือ การนำไผ่บงกาย (บงกาย) มาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง เนื่องจากไผ่บงนั้นสามารถหาได้ง่าย ตัวลำมีขนาดพอดีที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ อีกทั้งไม่มีหนอนรถไฟ อีกทั้งเป็นไม้ที่นำมาจักสานได้ เมื่อตัดไผ่จากกอและเก็บด้วยวิธีการคลุมผ้า ไผ่ไผ่จะสามารถอยู่ได้นานเป็นเดือน ซึ่งนานกว่าไม้ไผ่ชนิดอื่นชาวบ้านส่วนใหญ่จะปลูกไว้ตามหัวไร่ปลายนาจำนวนไม่มาก กอ เพื่อเป็นจุดบงซึ่งอาณาเขตของพื้นที่ของแต่ละบ้านด้วย ชาวบ้านทุกบ้านในหมู่บ้านสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้และมีอยู่ทุกครัวเรือน โดยเฉพาะนำมาสานเป็น “ก๊วย” ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นในที่นี้หมายถึง เ่งไม้ไผ่ สำหรับบรรจุของ และจะใช้ได้ดีสำหรับบรรจุผัก ใบเมี่ยง ใบชา ผลผลิตทางการเกษตร ในอดีตการทำ “ก๊วย” ถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นรายได้เสริมจากการทำอาชีพรับจ้างทั่วไป กลับเข้าบ้านจึงจะมีการทำเป็นผลิตภัณฑ์ในครอบครัว เป็นการทำอุตสาหกรรมขนาดเล็ก หากแต่ทุกครัวเรือนทำกันภายใน อีกทั้งในอดีตป่าไผ่บงมีจำนวนมาก ทำให้สามารถนำมาใช้ได้อย่างสะดวก แต่เมื่อมีการตัดเพิ่มขึ้นตามจำนวนความต้องการของตลาดที่เพิ่มขึ้นทำให้จำนวนต้นไผ่

บงในป่าธรรมชาติลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งเมื่อใช้ไฟในป่ามาก ทำให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องจากการแผ้วถางทางเดินเพื่อเข้าสู่แหล่งป่าไฟ และการนำไม้ชนิดอื่นหรือสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ มาใช้ประโยชน์ ทำให้ระบบนิเวศเกิดการเปลี่ยนแปลง สัตว์ป่าและชนิดพันธุ์ของต้นไม้ในป่าลดลง ซึ่งเป็นความวิตกของผู้นำชุมชน จึงเกิดความคิดในการเพิ่มจำนวน ไม้ในป่าและลดการตัดไม้ในป่า และหาวิธีการจัดการ กระบวนการจัดการภายในหมู่บ้าน โดยการปรึกษากับกลุ่มต่างๆของหมู่บ้าน จัดตั้งคณะกรรมการ หาอาสาสมัครที่เข้าร่วมกลุ่มโดยสมัครใจ พบปะพูดคุยถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งสมาชิกหมู่บ้านเองก็เห็นปัญหาที่เริ่มเกิดขึ้นอย่างชัดเจน จากสภาพของป่า สัตว์ป่า อาหารในป่าลดลง การทำการเกษตรอย่างเดียวกันไม่สามารถอยู่ได้อย่างมีความสุข เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนสูงขึ้น เช่น ค่าไฟ ค่าอาหาร ค่าเล่าเรียน ค่ายารักษาโรค อีกทั้งการต้องพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อให้ทันกับสมัยทุนนิยมในปัจจุบัน

กระบวนการในการจัดการและการดำเนินการป่าเศรษฐกิจ

เมื่อสมาชิกเริ่มเห็นความเปลี่ยนแปลงดังที่ผู้นำหมู่บ้านซึ่ง ผู้ริเริ่ม โครงการคือ พ่อหลวงดีบ ศรีบุญยัง จึงเริ่มมีการรวมกลุ่มเพื่อการดำเนินการให้สามารถจัดการให้มีชีวิตที่สุขสบายมากขึ้น อีกทั้งสามารถฟื้นคืนสภาพป่าไม้ธรรมชาติ จึงจัดสรรให้มีการปลูกป่าไผ่บงในพื้นที่ทำให้เกิดเป็นเขตป่าเศรษฐกิจของชุมชน ผันอาชีพเสริมเป็นอาชีพหลัก การจัดตั้งกลุ่มสมาชิกปลูกไม้ไผ่บงกาย (บงคาย) ภายใต้ชื่อโครงการว่า “โครงการส่งเสริมอาชีพแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ” ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแนวทาง โดยขอรับการสนับสนุนพื้นที่ปลูกไม้ไผ่บงจากหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 32 สำนักงานพัฒนาภาค 3 หน่วยบัญชาการทหารพัฒนา กองบัญชาการทหารสูงสุดพื้นที่ จำนวน 80 ไร่และมีการแบ่งพื้นที่นั้นให้กับหมู่บ้านทุ่ละครจำนวน 38 ไร่ และ หมู่บ้านหัวทุ่มีพื้นที่ปลูกป่าเศรษฐกิจ 42 ไร่ การรวมกลุ่มสมาชิกในครั้งแรกเริ่มมีจำนวน 95 ราย เข้าดำเนินการปลูกป่าไฟได้ ภายใต้กฏกติกาของสมาชิก เริ่มนำกล้าไม้ไผ่บงลงปลูก เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2542 จำนวน 2,375 ต้น โดยการนำกล้าที่มีคุณภาพดีจากในป่ามาเพาะขยายพันธ์ แล้วจัดการปลูกในพื้นที่ตามแนวระยะห่าง 1 เมตรต่อกอ

ใช้เวลาที่ไผ่เติบโตเป็นเวลา 6 ปี กอไผ่แตกกอเพิ่มจำนวนกอละ 20-30 ลำเดือนมกราคม 2548 ประธานกลุ่มสมาชิกในโครงการฯ เริ่มตัดไม้ไผ่บงแจกแก่สมาชิกเป็นครั้งแรก โดยหาวิธีการที่ทำให้เกิดความเท่าเทียม โดยใช้กลยุทธ์ให้ผู้หญิงเป็นผู้ดูแลจัดการการแบ่งขนาดของไผ่ละกัน รายละ 10 ลำ ซึ่งสมาชิกที่เป็นผู้หญิงทุกคนจะเป็นผู้สำรวจกอไผ่ทุกกอจนพอใจว่าเกิดความเท่าเทียมแล้ว ซึ่งกลยุทธ์นี้พ่อหลวงประจักษ์ บุญเรืองเป็นผู้นำมาใช้โดยใช้แนวคิดที่ผู้หญิงเป็นแม่เรือนที่จะมีความรอบคอบและเห็นแก่ประโยชน์ของคนและคนในครอบครัวเป็นที่ตั้งมากกว่าผู้ชาย เมื่อผู้หญิงได้ตรวจสอบกอไผ่ทุกกออย่างพอใจแล้วจะทำสลากเลขที่ของกอไผ่และทำสลากให้

สมาชิกในกลุ่มจับหมายเลขที่ตรงกันจะได้กองที่มีฉลากเลขนั้นติดไว้ทำให้เกิดความยุติธรรม มีความสนุกสนาน ในระหว่างการจับสลากว่าตนจะได้กองไหน หมายเลขใด อีกทั้งเป็นการ ปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มให้มีกิจกรรมร่วมกัน

ครั้งแรกในการตัดไม้ไผ่บงจากป่าเศรษฐกิจชุมชนที่สมาชิกร่วมกันปลูก รวมแล้วจำนวน 950 ลำ เพื่อนำไปจักตอกสานแข่ง (ก้วย) โดยแต่ละปีจะตัดประมาณ 2-4 ครั้ง ตั้งแต่ดำเนินการครั้งแรกจนถึงการตัดครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2550 ที่ผ่านมา สามารถตัดได้แล้ว รวม 9 ครั้ง แต่ละครั้งจะได้ไม้ไผ่ประมาณ 900 ลำ รวม 8,100 ลำ หากนำไปจำหน่ายจะได้ลำละประมาณ 15 บาท รวมเป็นเงิน 121,500 บาท แต่กลุ่มสมาชิกได้ทำให้เกิดมูลค่าเพิ่ม โดยการสานแข่ง (ก้วย) ใ้ฝัก ผลไม้ จากไม้ไผ่ 1 ลำ จะสานแข่ง (ก้วย) ได้ประมาณ 30 ใบ ขายได้ใบละ 4 บาท รวม 120 บาท ต่อ ลำ ซึ่งจะทำให้ขายแข่ง (ก้วย) ได้เงินถึง 972,000 บาทเป็นการเพิ่มมูลค่าถึง 8 เท่า ซึ่งในเวลานี้(ข้อมูล 27 กันยายน 2551) ก้วยมีมูลค่า 4.20 บาท/ก้วย เพิ่มจากเดิมราคาก้วยเริ่มต้นที่ 1 บาท/ก้วย และราคา จะเพิ่มขึ้นครั้งละ 50 สตางค์จนถึงปัจจุบัน

ต่อมาหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ 32 จัดตั้งงบประมาณซื้อเครื่องจักตอกมอบให้กับกองทุน หมู่บ้าน จำนวน 2 เครื่อง เพื่อให้สมาชิกได้ใช้จักตอกโดยไม่ต้องไปจ้างจากที่อื่น ทำให้ลดต้นทุนลง ได้อีก นอกจากนั้น ได้เห็นผลของการปลูกป่าเศรษฐกิจชุมชนทำให้พื้นที่โล่งที่เกิดจากการแผ้วถาง ในอดีตซึ่งปัจจุบันเป็นพื้นที่ในความดูแลของหน่วยพัฒนา ได้ให้ประโยชน์แก่ชุมชนในพื้นที่อีกทั้ง นำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ เริ่มเกิดกระบวนการทางระบบนิเวศ ทำให้หน่วยพัฒนาฯ ตัดสินใจเพิ่มจำนวนพื้นที่ให้กับหมู่บ้านหัวทุ่งในการดำเนินอีก 104 ไร่ ซึ่งทางสมาชิกได้เริ่ม ดำเนินการปลูกเป็นบางส่วน และจะขยายต่อไปให้เต็มพื้นที่ ทำให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย

ผลของการจัดการ โครงการป่าเศรษฐกิจชุมชนนั้นสมาชิก ในเบื้องต้นกลุ่มสามารถขาย ผลิตภัณฑ์ก้วยที่ทำกันในครัวเรือน ช่วยให้การครบครันมีรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อช่วยค่าอาหาร ค่าขนม ค่าไฟต่าง ๆ และเมื่อแนวคิดชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตที่ไหลตามกระแส โลกาภิวัตน์เริ่มทำให้สมาชิกได้เห็นว่ากรยึดหลักทุนนิยมนั้นไม่ทำให้มีความสุขสบายได้ หากแต่ การมีชีวิตในชุมชนที่มีความพร้อม มีความอุดมสมบูรณ์ในการสนับสนุนการดำรงชีวิตทำให้มีชีวิต เป็นสุขมากกว่าการดำรงชีวิตตามค่านิยมทางวัตถุ